

HELI PAAVOLA

Saalisrekisteri ja tietoluovutukset riistahallinnossa

LIIKETALouden KOULUTUSOHJELMA
2020

Tekijä Paavola, Heli	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Päivämäärä Maaliskuu 2020
	Sivumäärä 38	Julkaisun kieli Suomi
Julkaisun nimi Saalisrekisteri ja tietoluovutukset riistahallinnossa		
Tutkinto-ohjelma Liiketalouden koulutusohjelma		
Tiivistelmä <p>Tässä opinnäytetyössä selvitettiin metsästyslaissa määrätyn saalisrekisterin tiedon käsittelyä ja käyttöä riistahallinnossa. Työssä kuvattiin saalistiedon käyttämistä Suomen riistakeskuksessa ja riistanhoitoyhdistyksissä, sekä tarkasteltiin saalistietokirjausten julkisuutta ja tietoluovutusten järjestämistä.</p> <p>Opinnäytetyön teoriaosiossa käsiteltiin saalisrekisteriä, siihen läheisesti liittyvää lainsäädäntöä ja hyvää hallintotapaa. Teorian tavoitteena on selkiyttää saalisrekisteriin liittyvät säädökset ja rajoitteet.</p> <p>Empiirisessä osuudessa tarkasteltiin saalistiedon käsittelyn prosessia ja tietoluovutusten hoitamista Suomen riistakeskuksessa. Työn tavoitteena oli tehostaa saalistiedon käsittelyä, lisätä tietoturvaluovutusta ja parantaa julkisen tiedon saatavuutta. Opinnäytetyön liitteeksi laadittiin riistanhoitoyhdistyksille suunnattu ohje Oma riista -palvelun tiedon käyttämiseen. Ohjeessa kerrotaan millaista saalistietoa palvelussa on saatavilla, millaisiin tehtäviin tietoa saa käyttää ja miten sitä tulee käsitellä.</p> <p>Saalisrekisterin ja julkisen tiedon valikoituminen opinnäytetyön tarkastelun kohteeksi johtui osittain omista työtehtävistä, mutta myös tietojenkäsittelyn turvallisuuteen liittyvästä huolestani. Työn tekeminen vahvisti käsitystä siitä, että tarkkuutta ja vastuun ymmärtämistä salassa pidettävän tiedon käsittelyssä on edelleen terästettävä.</p>		
<u>Asiasanat:</u> Saalisrekisteri, julkinen tieto, tiedonhallinta		

Author(s) Paavola, Heli	Type of Publication Bachelor's thesis	Date March 2020
	Number of pages 38	Language of publication: Finnish
Title of publication Harvest register and releases of information in game management		
Degree programme Business Administration		
Abstract <p>In this thesis the game administration's usage and handling of information in the harvest register defined by the Hunting Act was examined. The usage of harvest information by the Finnish Wildlife Agency and game management associations was described. Also, the publicity of harvest information records and the handling of releases of information were described.</p> <p>In the theory section of this thesis the harvest register, it's closely related legislation and good regime were discussed. The object of the theory section was to clarify the statutes and restrictions associated with the harvest register.</p> <p>In the empiric section of this thesis the process of the usage of harvest information and the handling of releases of information were examined. The aim of this study was to enhance the usage of harvest information and to improve information security and the availability of public information. As an appendix to this thesis a manual of usage of Oma riista-service's information for game management associations was composed. The manual included the knowledge of what kind of harvest information the service offers, to which tasks the information can be used and how the information should be handled properly.</p> <p>The reason why I chose the harvest register and public information as this thesis' subject, is partially because of my work assignments but also my own concern related to the security of data processing. Through this thesis my assumption was confirmed that the fidelity and understanding of the responsibility in the handling of confidential information needs further improving.</p>		
<u>Key words:</u> Harvest register, Public information, Information management		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	4
2	OPINNÄYTETYÖASETTELMA.....	5
2.1	Opinnäytetyökysymykset.....	5
2.2	Työskentelymenetelmä	6
2.3	Opinnäytetyön eteneminen ja aiheen käsittely	6
3	JULKINEN TIETO, HYVÄ HALLINTO- JA TIEDONHALLINTATAPA.....	8
3.1	Viranomaisen asiakirjan julkisuus	8
3.2	Hyvä hallintotapa	9
3.3	Hyvä tiedonhallintatapa	11
3.4	Tietosuoja-asetus ja henkilötiedot.....	12
4	SAALISREKISTERI, REKISTERIN TIETO JA TIEDON KÄYTTÄMINEN...	13
4.1	Saalisrekisterin tausta.....	13
4.2	Saalisrekisteri lainsäädännössä	14
4.2.1	Saalistieto	14
4.2.2	Saalisrekisterin tiedon käyttö ja säilytys	16
4.2.3	Vapaaehtoisesti annettu tieto ja Oma riista -palvelun käyttöehdot	17
5	SAALISTIEDON KÄSITTELY RIISTAHALLINNOSSA	18
5.1	Saalistiedon käsittelyprosessi Suomen riistakeskuksessa.....	18
5.1.1	Saalistiedon julkisuus	20
5.1.2	Julkisesti jaettu saalistieto	20
5.1.3	Tietoluovutusten hoitaminen	24
5.2	Saalistieto riistanhoitoyhdistyksissä	25
5.2.1	Tiedon käyttötarkoitukset ja käsittely	26
5.2.2	Toiminnanohjaajien tietomateriaali.....	27
5.3	Oma riista -palvelun käyttäjät ja julkisen tiedon käyttö	29
6	OPINNÄYTETYÖKYSYMYSTEN TARKASTELU JA HAVAINNOT.....	31
7	JOHTOPÄÄTÖKSET JA YHTEENVETO	32
	LÄHTEET.....	35
	LIITE 1 Riistanhoitoyhdistys Oma riista -palvelun tiedon käyttäjänä	

1 JOHDANTO

Opinnäytetyössä selvitetään metsästyslaissa Suomen riistakeskukselle hoidettavaksi määrättyä saalisrekisterin pitämistä, sen sisältämää saalistietoa sekä saalistiedosta annettavia tietoluovutuksia. Opinnäytetyö liittyy julkishallinnon alaan ja toimeksiantaja on itsenäinen julkisoikeudellinen laitos.

Teoriaosuudessa tullaan tarkastelemaan saalirekisteriin, viranomaisen asiakirjojen julkisuuteen, henkilötietojen käsittelyyn ja tiedonhallintaan liittyvää lainsäädäntöä sekä hyvää hallintotapaa. Työn teorian lähdemateriaali on pitkälti lakiperustaista.

Empiriaosuudessa selvitetään organisaation saalistiedon käsittelyn ja tietoluovutusten nykytilaa ja siinä mahdollisesti olevia puutteita. Teoria- ja empiriaosuudessa kertyneen tiedon avulla tuotetaan riistanhoitoyhdistysten avuksi ohje Oma riista -palvelussa olevan saalistiedon käyttöä varten. Ohjeessa kiinnitetään huomiota sekä riistanhoitoyhdistyksen sisäiseen että ulkoiseen tiedon käyttötärpeeseen.

Valmis opinnäytetyö selkeyttää saalisrekisteritiedon käsittelijöille muun muassa julkisen ja salassa pidettävän tiedon eroja. Tietoluovutusten osalta pyrkimyksenä on myös kehittää työtapoja, joilla tulevaisuudessa voitaisiin toimia kaikkien osapuolten kannalta tehokkaammin ja turvallisemmin.

2 OPINNÄYTETYÖASETELMA

2.1 Opinnäytetyökysymykset

Saalistietomateriaalin käsittelyä tarkastelevan opinnäytetyön tavoitteena on toisaalta parantaa julkisen tiedon saatavuutta, mutta samalla varmistua saalisrekisterissä olevien henkilötietojen tietoturvasta huolehtimisesta. Tässä opinnäytetyössä pyritään selkiyttämään saalisrekisteritietojen käsittelijöille julkisen ja salassa pidettävän tiedon eroja. Tietoluovutusten osalta selvitetään nykytila ja kehitetään sen pohjalta työtapoja, joilla luovutusprosessissa voitaisiin jatkossa toimia kaikkien osapuolten kannalta vieläkin tehokkaammin ja turvallisemmin.

Opinnäytetyöni pyrkii vastaamaan Suomen riistakeskuksen kannalta ainakin seuraaviin kysymyksiin:

- Miten saalisrekisteritietoja käsitellään?
- Miten saalisrekisteristä tapahtuvat tietoluovutukset on järjestetty?
- Millaisia ongelmia tai puutteita saalisrekisteritietojen käsittelyssä on?

Suomen riistakeskuksen ohjauksessa ja valvonnassa toimii 282 lakisääteistä paikallista riistanhoitoyhdistystä. Riistanhoitoyhdistyksillä on oikeus nähdä sähköiseen Oma riista -palveluun kirjattua saalistietoa muun muassa metsästyksenvalvonnan järjestämistä ja hoitamista varten.

Opinnäytetyön tuotoksena laaditaan ohje riistanhoitoyhdistyksille Oma riista -palvelun saalistiedon käyttöön ja käsittelyyn. Ohjeessa kuvataan, mikä on salassa pidettävää tietoa ja mikä julkista, ja miten riistanhoitoyhdistysten käyttöön annettuja tietoja on tarkoitus ja oikeus käyttää. Valmis ohje on opinnäytetyön liitteenä.

Saalisrekisteri muodostuu metsästäjien, sekä pyynti- ja poikkeuslupien saajien Suomen riistakeskukselle tekemistä lakisääteisistä saalisilmoituksista kootuista tiedoista. Saalisilmoituksia voi tehdä eri muodoissa, kuten kirjallisesti tai sähköpostilla tai ilmoittaja voi jättää ilmoituksen sähköisessä Oma riista -palvelussa. Vastaanotettu tieto johdetaan lakisääteisiltä osiltaan osaksi saalisrekisteriä.

Opinnäytetyössä selvitetään saalisrekisteriä myös tietoa sinne tuottavan tai sitä käyttävän asiakkaan kannalta. Työssä tarkistetaan Suomen riistakeskuksen verkkosivujen päivitystarvetta saalisrekisteri-käsitteen selkiyttämistarpeen osalta. Julkista tietoa tarvitsevan asiakkaan puolesta tarkastellaan, kerrotaanko Suomen riistakeskuksen verkkosivuilla tällä hetkellä riittävän selkeästi, miten julkisuuslain mukaiset tietopyynnöt hoidetaan.

2.2 Työskentelymenetelmä

Opinnäytetyö toteutettiin tutkimusstrategialtaan kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena. Tutkimusmenetelmä on toimintatutkimus ja työssä keskitytään käytäntöön suuntautuen opinnäytetyön tutkimusongelmien ratkaisuun.

Kvalitatiivisella tutkimuksella tutkitaan kokonaisvaltaisesti tarkastelun kohteena olevaa aihetta ja pyritään kuvaamaan sen todellinen tila. Tutkimuksen päämääränä ei ole oletusväittämien vahvistaminen, vaan tutkittavan kohteen tosiasioiden löytäminen. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161.)

Tutkimusmenetelmäksi työhön valikoitui toimintatutkimus, jonka subjekti on opinnäyteongelma. Menetelmässä pyrkimyksenä on tuottaa aineistoa ja tietoa kohdeongelman tilan parantamiseksi. Tutkimusmallissa tarkastelu etenee spiraalimaisesti toiminnan suunnittelusta muutosten toteutuksen kautta muutosten seurantaan ja arviointiin, ja jälleen uudelleen toiminnan suunnitteluun. Toimintatutkimuksessa keskitytään käytännölliseen ja ongelmakeskeiseen työskentelyyn ja tyypillistä on tutkittavien ja tutkijan aktiivinen yhteistyö. Menetelmässä tutkijan tavoitteena on ymmärtää tutkittavaa kohdetta, mutta perimmäisenä päämääränä on kuitenkin tutkimisen itsensä lisäksi muutoksen saavuttaminen. Menetelmän tuottama tutkimuksellinen tieto tähtää siis muutokseen, vaikka se käytännön syistä ei onnistuisikaan. (Kuula 2006.)

2.3 Opinnäytetyön eteneminen ja aiheen käsittely

Opinnäytetyössä tutkitaan saalistiedon tallennuksia eri toimijoiden suunnista tarkasteltuina. Saalisilmoituksen tuottanut metsästäjäasiakas, tallennettua tietoa käyttävä

riistanhoitoyhdistys ja Suomen riistakeskuksen toimihenkilöstö tiedon käsittelijöinä ja Suomen riistakeskus rekisterinpitäjänä omaavat kaikki erilaisen lähestymiskulman saalisrekisteriin.

Työskentelyä ohjaa opinnäytetyön ongelma, johon haetaan vastauksia kertyvän teorian avulla. Opinnäytetyöongelmasta selvitetään aluksi teoreettinen viitekehys; lainsäädännön sallima liikkumavara ja rajoitukset sekä muut mahdolliset tunnetut rajoitteet. Teorian kokoamisen jälkeen empiriaosuudessa selvitetään tiedonkäsittelyn nykytila, tunnistetaan tiedonkäsittelyn riskejä ja selkiytetään saalistiedon käytön pelisääntöjä. Riistanhoitoyhdistyksille tuotetaan tässä vaiheessa ohje tiedon käyttöön.

Opinnäytetyön teorian tiedonhankintaosuus koostuu lähinnä lakilähteistä ja lainvalmistelun aineistoista, koska saalistiedolla ja sen käsittelyllä on vahva juridinen viitekehys. Tietopyyntöjen käsittelyn osalta työskentelyssä on noudatettava julkisuuslain ja tietosuojalain lisäksi hallintolaissa säädettyä hyvää hallintotapaa. Työn aluksi määritelty teoreettinen viitekehys ohjaa opinnäytetyötä ja toimii sen tekemisen kivijalkana. Teorian tarkoitus on auttaa selventämään saalisrekisteriä käsitteenä sekä helpottaa tunnistamaan saalistiedon käsittelyyn tai tietoluovutusten hoitamiseen liittyviä ongelmia. (Kuvio 1.)

Empiriaosassa tutkitaan Suomen riistakeskuksessa tapahtuvaa saalistiedon käsittelyä ja tietoluovutusten hoitamisen prosessia teoriaosuudessa koottuun tietoon peilaten. Riistanhoitoyhdistyksiin tuotettava ohje toteutetaan selvittämällä ensin riistanhoitoyhdistyksille Oma riista -palvelussa esitettyjä tietoja ja niiden suhdetta työn teoriaan. Riistanhoitoyhdistyksille annettavassa ohjeessa kerrotaan millä tavoin ja minkälaisiin lakisäätöihin tehtäviin palvelussa olevaa tietoa on oikeus käyttää. Ohje on hengeltään opastava ja helposti luettava, eikä siihen tuoda lakiviittauksia.

Kuvio 1. Saalisrekisterin tarkastelun teoreettinen viitekehys

3 JULKINEN TIETO, HYVÄ HALLINTO- JA TIEDONHALLINTATAPA

3.1 Viranomaisen asiakirjan julkisuus

Viranomaisen asiakirjat ovat lähtökohtaisesti julkisia, mutta julkisuutta voidaan rajoittaa laissa säädetyistä välttämättömistä syistä. Jokaisen kansalaisen vahvoihin perusoikeuksiin kuitenkin lukeutuu oikeus saada tietoa viranomaisten asiakirjoista. Viranomaisen velvollisuus on puolestaan tuottaa ja jakaa tietoa. (Mäenpää 2016a, 349-350.) Viranomaisen asiakirjalla tarkoitetaan viranomaisen hallussa olevaa, viranomaiselle kirjaimista tai kuvallisista yhteen kuuluvista merkeistä tallennettua viestiä tai viranomaisen laatimaa asiakirjaa (Julkisuuslaki 621/1999, 5 §). Sähköisessä toimintaympäristössä asiakirjan käsite on paperilla toimimista hankalampi määritellä. Asiakirjan sisällön tulee kuulua yhteen käyttötarkoituksen perusteella, joten tällöin esimerkiksi erilaisten hakujen perusteella toteutetun poiminnan katsotaan muodostavan asiakirjan. (Voutilainen 2019, 47.)

Viranomaiselle toimitettu asiakirja tulee julkiseksi, kun viranomainen on vastaanottanut asiakirjan ja sen sisältämän tiedon. Mikäli asiakirjan salassapidosta ei säädetä julkisuuslaissa tai muussa lainsäädännössä, jokaisella on oikeus tiedonsaantiin viranomaisen asiakirjasta. Salassa pidettävästä viranomaisen asiakirjasta tai sen sisällöstä saa antaa tiedon vain tilanteissa, joista säädetään erikseen julkisuuslaissa. Jos asiakirja on vain osin salassa pidettävä, asiakirjan julkisesta osasta annetaan tieto, mikäli se ei paljasta asiakirjan salassa pidettäviä osia. Asianosaisilla on oikeus myös muun kuin julkisen asiakirjan sisältöön, mikäli se voi, tai on voinut vaikuttaa asianomaisen asian käsittelyyn. (JulKL 7 §, 9-11§.)

Julkisuuslain perusteella pyydettyä tietoa viranomaisen sähköisistä asiakirjoista voidaan luovuttaa myös koostamalla viranomaisessa uusi, pyydetyt tiedot sisältävä koosteasiakirja. Tiedonsaantioikeus ei koske sellaista asiakirjaa, jonka tuottamiseksi tarvitaan vaativaa ohjelmointia tai työtä, joka ei normaalisti kuulu viranomaisen toimintaan. Viranomaisen ei myöskään yksittäisen tietopyynnön vaatimuksesta tarvitse ottaa käyttöön uusia tiedontuottamistapoja ja -menetelmiä. Toisin sanoen, viranomainen voi esittää tietoa pyytäjälle laatimassaan uudessa asiakirjassa, mutta sillä ei ole velvoitetta uusien asiakirjojen koostamiseen. (Mäenpää 2016a, 359.)

Viranomaisen henkilörekistereistä voidaan antaa tieto pyytäjälle sähköisessä muodossa, mikäli laissa ei muuta säädetä ja mikäli tiedon saajalla on henkilötietojen suoja koskevien säännösten mukaan oikeus kyseisten henkilötietojen käyttöön ja tallentamiseen. Viranomaisen henkilörekisterin tietoja saa luovuttaa suoramarkkinointiin tai markkinatutkimuksiin vain, jos niin erikseen säädetään, tai jos rekisteröidyltä on saatu siihen suostumus. (JulKL 16 §, 3 mom.)

3.2 Hyvä hallintotapa

Hyvän hallinnon käsite nousee esiin jo perustuslaissa, jossa säädetään jokaisen kansalaisen oikeudesta asioiden viivytyksettömään käsittelyyn viranomaisissa ja oikeuslaitoksissa. Jokaisen kansalaisen oikeusturvaan lukeutuu myös oikeus saada oikeuksiaan koskevat asiat riippumattoman lainkäytön tahon oikeudenmukaiseen käsittelyyn.

Lainkäyttöelimen tai tuomioistuimen on annettava perusteltu ja valituskelpoinen päätös. Lakitasoisin säädöksin turvataan päätöksen muutoksenhakuoikeus sekä takeet oikeudenmukaisen oikeudenkäyntiin ja hyvän hallintoon. (Perustuslaki 731/1999, 2 luku, 21 §.)

Hyvän hallinnon perusteet on määritelty hallintolaissa. Hallinnon oikeusperiaatteen mukaisesti viranomaisen on kohdeltava asiakkaitaan tasapuolisesti. Asiointi viranomaisessa on järjestettävä niin, että asiakas saa hoidettua asiansa viivytyksettä, saa tarvittaessa hallintoasiansa hoitoon liittyvää neuvontaa ja voi asioida omalla kielellään. Viranomaisella puolestaan on oikeus saada suorittaa tehtävänsä tuloksellisesti ja velvollisuus käyttää asiallisia sekä selkeästi ymmärrettäviä ilmaisuja. (Hallintolaki 434/2003, 6–10 §.)

Hyvän hallinnon takeisiin katsotaan kuuluvan myös viranomaisen tallenteiden ja asiakirjojen julkisuus. Hallinnossa tulee siis edistää avoimuutta ja noudattaa julkisuusperiaatetta. Näin hyvä hallinto turvaa ja mahdollistaa kansalaisille oikeuden osallistua itseään tai elinympäristöään koskevien viranomaispäätösten tekemiseen. Sanallisesti määritellyn hyvän hallintotavan lisäksi hallinnosta ulospäin välittyvä kuva, toiminnan arvot ja joustavuus vaikuttavat asiakkaan mielipiteeseen siitä, kokeeko hän viranomaisasioinnissa noudatetun hyvää hallintotapaa. (Mäenpää 2016a, 4.)

Tiedonhallintaa suunniteltaessa viranomaisilta edellytetään julkisuusmyönteisyyteen sitoutumista. Tietojärjestelmiä on kehitettävä sellaisiksi, että viranomaisten keskeisiin julkisiin tietoaisteistoihin pääsy mahdollistuu ja vastaa paremmin yleisön tietotarpeisiin. Asiakirjojen julkisuus on perustuslaissa tarkoitettu luonteeltaan sellaiseksi, että sillä mahdollistetaan viranomaisen toiminnan valvonta. Yleisön tiedontarpeeseen tulee tietopyyntöjen jättämisen ja vastaamisen sijaan reagoida muin keinoin; avaamalla tilastoja ja tietopalveluja omatoimiseen tiedonhankintatarkoitukseen. (Voutilainen 2019, 47–48.)

3.3 Hyvä tiedonhallintatapa

Keskeisiä hyvän tiedonhallintatavan tunnusmerkkejä ovat tiedon saatavuus, tiedon käytettävyys ja sen eheydestä huolehtiminen sekä tietomateriaalin suojaaminen oikeudettomalta käytöltä (Mäenpää 2016b, 251). Viranomaisen on huolehdittava käytössään olevien tietojärjestelmien ja asiakirjojen tietoturvallisuudesta. Hyvään tiedonhallintatapaan liitetään myös viranomaisen velvoitteet asiakirjojen julkisuudesta ja salassapidosta tiedon koko elinkaaren ajan. Hyvää tiedonhallintatapaa edellytetään noudatettavan tietojen määrittelyssä, tiedon hallussapidossa ja käytössä. (Voutilainen 2007, 60.)

Laki julkisen hallinnon tiedonhallinnasta ohjaa osaltaan viranomaisten tiedonhallinnan tehostamista, julkisuusperiaatteen toteutumista ja tietovarantojen tietoturvallista käsittelyä. Laissa säädetään tiedonhallintayksiköt, joihin lakia tulee soveltaa ja näihin luokituvat myös itsenäiset julkisoikeudelliset laitokset kuten Suomen riistakeskus. Tiedonhallintayksiköiden on huolehdittava tietoaisteistojen ja tietojärjestelmien tietoturvallisuudesta ja suunniteltava tietojärjestelmät sellaisiksi, että julkisuutta voidaan toteuttaa ilman suuria haasteita. (Laki julkisen hallinnon tiedonhallinnasta 906/2019, 1 §, 4 §, 13 §.) Laissa säädetään mahdollisuudesta toteuttaa sähköisesti muutoinkin tiedoksisaantioikeudellisten viranomaisten välillä tapahtuva tietoaisteistojen luovuttaminen. Kun viranomainen siirtää tietoverkossa salassa pidettävää tietoa, on se tehtävä salattua tai suojattua yhteyttä käyttäen. Käyttäjien henkilöllisyyden tunnistamisesta on myös huolehdittava riittävän vahvalla keinolla. (TihL, 14 §, 24 §.)

Teknisellä käyttöyhteydellä tarkoitetaan eri asiaa kuin sähköisessä muodossa tehdyllä tietojen luovutuksella. Jos laissa on nimenomaisesti säädetty, että tietoa voidaan luovuttaa teknisen käyttöyhteyden avulla, lain perusteena on katseluoikeuden saajan tiedoksisaantioikeus. Teknisen käyttöyhteyden kautta voidaan luovuttaa myös luonteeltaan salassa pidettävää tietoa siihen oikeutetulle. (Voutilainen & Oikarainen 2016.)

3.4 Tietosuoja-asetus ja henkilötiedot

EU:n yleinen tietosuoja-asetus on implementoitu kansallisesti tietosuojalakiin, joka tuli voimaan 1.1.2019. Tietosuojalain kumosi henkilötietolain. Muutamat tietosuoja-lain kohdat ovat saalisrekisterin ja sen tietojen käytön kannalta merkityksellisiä:

Tietosuojalaki mahdollistaa oikeuden henkilötietojen käsittelyyn tilanteessa, jossa käsittelystä säädetään laissa tai se on rekisterinpitäjälle määrätyn tehtävän aiheuttamaa. Näissä tilanteissa rekisteriä pitävän ja henkilötietoja käsittelevän on huolehdittava rekisteröidyn oikeuksien turvaamisesta laissa määritellyin toimenpitein. Toimenpiteisiin lukeutuvat mm. velvollisuus henkilötietojen tallentamisen tai muuttamisen todentamiseen sekä rekisterinpitäjän sisäiset toimet, joilla rajataan henkilötietoihin pääsyä ja vahvistetaan henkilötietoja käsittelevän henkilöstön osaamista. (Tietosuojalaki 1050/2018, 6 §.)

Henkilötunnuksen käsittely rekistereissä on mahdollista, jos henkilön yksilöiminen on merkityksellistä laissa määrätystä syistä tai jos rekisterinpitäjän velvollisuudet sitä vaativat. Henkilötunnuksen merkitseminen tarpeettomasti rekisteristä luotuihin asiakirjoihin on kielletty. (Tietosuojalaki 30 §.) EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 25 artikla määrää rekisterinpitäjän huolehtimaan siitä, että henkilötietoja käsitellään vain kunkin erityisen tarpeen perusteella, ja vain sen aikaa ja sen laajuisesti, kuin se on välttämätöntä. Rekisterinpitäjän on määriteltävä henkilötietojen säilytysaika. (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta, 27.4.2016, (EU) N:o 679/2016, EUVL L 119, 4.5.2016, 39.) Velvollisuus tietojen poistamiseen lisää tietosuoja. Saalisrekisterin osalta tilanne on selkeä, koska sen sisältämien henkilötietojen säilytysaika on säädetty metsästyslaissa, eikä rekisterinpitäjän tarvitse määritellä tätä itse.

Riistahallinnossa metsästäjien henkilötietoja käsiteltäessä on huomioitava myös eräs julkisuuslain kohta: Salassa pidettäviä ovat asiakirjat, jotka sisältävät tietoa henkilön elintavoista, osallistumisesta yhdistystoimintaan tai vapaa-ajan harrastuksista (JulKL 24 § 1 mom. 32 k). Metsästäjän nimen esittäminen saalistiedon yhteydessä antaisi lain vastaisesti tietoa henkilön harrastuksesta ja yhdistystoimintaan osallistumisesta.

Lainsäädäntö antaa hyvän perustan ja kehykset henkilötietojen käsittelylle viranomaisen rekistereissä. Hyvin hoidetussa hallinnossa henkilötietojen käsittely on järjestetty asianmukaisesti. Kansalaisen kannalta perustuslaissa kuvatun yksityisyyden suojan käsitteen sisällä toteutuu yksityiselämän suoja ja sen sisällä puolestaan henkilötietojen suoja. Kun rekisterinpitäjä huolehtii hyvästä tietosuojasta, hän varmistaa sekä asianmukaisen tehtävien hoidon että asiakkaidensa oikeuksien toteutumisen. (Voutilainen 2007, 69-70.)

4 SAALISREKISTERI, REKISTERIN TIETO JA TIEDON KÄYTTÄMINEN

4.1 Saalisrekisterin tausta

Vuonna 2017 metsästyslain muuttamisen käynnistämisen yhteydessä hallituksen esityksen vireilletuloasiakirja ei vielä sisältänyt mainintaa saalisrekisterin säätämisestä. Lakimuutokset käynnistettiin tuolloin metsästystä koskevien säännösten ajantasaistamiseksi. Hallituksen esitys sisälsi ensivaiheessa metsästyslain 38 §:n muutoksen koskien ainoastaan metsästyksen rajoittamista tilanteessa, jossa riistakantojen vuotuisen vaihtelun ja metsästyspaineen seurauksena voidaan nähdä jonkin riistaeläinlajin kannan vaarantuvan tavalla, että metsästyksen rajoittamiseen on tarvetta. (HE 28/2017)

Eduskunnassa maa- ja metsätalousvaliokunnan käsittelyssä syntyneessä valiokunnan mietinnössä todettiin jälleen hallituksen esityksen mukaisesti tarve saaliin ilmoitusvelvollisuuden laajentamiseen niiden lajien kohdalla, joilla metsästyksen rajoittaminen saattaa olla tarpeen. Lisäksi Luonnonvarakeskus tuottaa vuosittain 5400 metsästäjän otoksella toteutettavan pienriistan saaliskyselyn ja muodostaa sen tulosten perusteella metsästystilaston. Harvalukuisten ja taantuneiden riistaeläinlajien kohdalla tällä tavoin muodostettu saalistieto on epävarmaa erityisesti aluetasolla. Valiokunnan tekemissä yksityiskohtaisissa perusteluissa nähtiin tarpeellisena esittää ehdotus uudesta metsästyslain 38 b §:stä, jossa säädettäisiin lakitasolla saalisrekisteristä. Pykälässä haluttiin säätää rekisterinpitäjästä, koottavasta tietosisällöstä, tiedon julkisuudesta ja luovuttamisesta sekä tietojen poistamisesta. (MmVM 8/2017)

Eduskunta hyväksyi valiokuntakäsittelyssä lisätyn pykälän osana metsästyslain muuttamista 20.6.2017 ja saalisrekisteriä koskeva pykälä astui voimaan 1.8.2017 (EV 72/2017).

4.2 Saalisrekisteri lainsäädännössä

Saalisrekisteristä ja sen pitämisestä on säädetty metsästyslaissa, jossa rekisterin pitäminen on määrätty Suomen riistakeskuksen tehtäväksi. Rekisteri on automaattisen tietojenkäsittelyn avulla pidettävä tietokanta, joka sisältää metsästyslaissa säädettyistä saalisilmoituksista tallennettua tietoa. Rekisterin käyttötarkoitus on riistakantojen seuranta ja käytön suunnittelu, metsästyksen valvonta ja tilastojen laadinta. (Metsästyslaki 615/1993, 38 b §.)

Teknisesti saalirekisteri on toteutettu Suomen riistakeskuksen ylläpitämään riistahallinnon sähköisen Oma riista -palvelun alle erillisenä tietokantana, jonne pääsy on rajattu työtehtäviensä puolesta saalistietodataa tarvitseville. Oma riista -palvelu itsessään sisältää saalisilmoituksia myös ajalta ennen saalisrekisteriä – nämä ilmoitukset eivät ole osa saalisrekisteriä.

4.2.1 Saalistieto

Metsästyslaissa säädettyistä pyynti- ja poikkeusluvista syntyvä saalistieto tulee viedä saalisrekisteriin. Saalisilmoituksista rekisteriin tallennettavaa tietoa ovat metsästäjän nimi, metsästäjännumero, tiedot pyydetyistä eläimistä ja pyydystämistä koskeva aika ja paikka (ML 38 b §, 2 mom). Käytännössä tämä tarkoittaa, että metsästyslain 10 ja 26 §:n pyyntiluvun, 41 §:n poikkeusluvun, 10 §:n alueellisen kiintiön perusteella metsästetyistä eläimistä sekä saalisilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvista muista saalisilmoituksista johdetaan saalisrekisteripykälässä määrätyt tiedot saalisrekisteriin.

Tiedoilla pyydystetystä eläimestä tarkoitetaan saaliiksi saadun eläimen lajia, ikää ja sukupuolta, mikäli nämä tiedot on metsästyslaissa tai asetuksessa määrätty saalisilmoituksessa ilmoitettavaksi. Eri tilanteissa tallennettavat tiedot voivat siis olla erilaisia

saman lajin yksilöiden kohdalla: metsästyslain 41 c §:n poikkeusluvalla ammutun metsäkauriin saalisilmoituksesta tulee ilmetä saalisrekisteripykälän mukaisesti metsästäjän nimi ja metsästäjännumero, tiedot pyydystetystä eläimestä sekä pyydystämistä koskeva aika ja paikka. Jos metsäkauris taas saadaan saaliiksi metsästysaikana, tällöin edellytettävässä saalisilmoituksessa on ilmentävä metsästäjän nimi ja metsästäjännumero, pyydystettyjen eläinten määrä, pyyntipaikkatieto, pyyntiajankohta ja sukupuolen lisäksi arvio iästä. (ML 5 a §, 38 §.)

Metsästyslainsäädäntö on osittain ristiriitaista: Valtioneuvoston asetus metsästyslaissa säädetyistä poikkeusluvista määrää 7 §:ssä poikkeuslupaan liittyvästä saaliin ilmoittamisvelvollisuudesta. Pykälän 1 ja 2 momentti säättävät, että millaisen ajan aikana saalisilmoitus on annettava ja 3 momentti määrittelee sen, mitä ilmoituksesta tulee ilmetä. Asetuksessa on säädetty, että saalisilmoituksessa mainitaan pyydystettyjen eläinten määrä, pyyntipaikan koordinaatit ja nisäkkäistä myös pyyntiajankohta ja sukupuoli. (Valtioneuvoston asetus metsästyslaissa säädetyistä poikkeusluvista 452/2013, 7§.) Sama tilanne on metsästyslain 41 b §:n 3 momentin mukaiseen ilmoitusmenettelyn kohdalla. Ilmoitusmenettelystä annetun valtioneuvoston asetuksen 3 § määrittelee saalisilmoituksessa mainittavaksi pyydystettyjen lintujen määrän ja pyyntiajankohdan. (Valtioneuvoston asetus metsästyslaissa säädetyistä poikkeusluvista 930/2017, 3§.) Metsästyslain saalisrekisteripykälässä määriteltiin saalisilmoituksista rekisteröitäviksi asetuksissa säädetyn lisäksi myös metsästäjän nimi ja metsästäjännumero (ML 38 a §, 2 mom). Perustuslaissa määrätään, että tilanteessa, jossa alemman asteinen säädös on ristiriidassa perustuslain tai muun lain kanssa, sitä ei saa soveltaa viranomaisessa (PerL 731/1999, 7§). Mainitussa ristiriitatilanteessa Suomen riistakeskuksen tulee noudattaa päätöstensä ehdoissa ilmoitusajan suhteen asetuksia, mutta saalisilmoituksen tiedon kohdalla normihierarkian mukaisesti metsästyslakia.

Pyyntiaikatieto tallennetaan saalisrekisterin tietokantaan päiväyksenä ja kellonaikana, paikkatieto koordinaatteina. Metsästysasetuksessa on säädetty eräistä saalisilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvista eläinlajeista, joiden kohdalla 1.8.2020 lähtien pyyntipaikan tarkkuudeksi riittää tieto pyyntikunnasta (Metsästysasetus 666/1993, 5 a §). Näissä tapauksissa jätetyn saalisilmoituksen mahdollisesta eksaktista paikkatiedosta huolimatta rekisteriin tulee johtaa saadun saaliin osalta laissa määritellysti karkeampi kuntatieto.

Mikäli saalisilmoitus on saapunut paperilla, sähköpostilla tai muulla tavalla Suomen riistakeskukseen, tapahtuu ilmoituksen sisältämien tietojen tallennus Oma riista -palveluun organisaation toimihenkilön toimesta. Teknisesti tallennus vastaa saaliin saajan itsensä tekemää tai toisen henkilön puolesta tehtyä sähköistä tallennusta.

Rekisteriin johdetaan vain laissa säädetyt tiedot mahdollisesti saapuessaan laajemmista, vapaaehtoisesti annettua tietoa sisältävistä saalisilmoituksista. Käytännössä tämä tarkoittaa, että esimerkiksi metsästäjän vapaaehtoisesti saalisilmoitukseen kirjaama pyydetyn metsäkauriin paino ei ole saalisrekisteriin johdettavaa tietoa. Vapaaehtoisesti annettu tieto jää ainoastaan saaliin saajan omaksi riistalokimerkinnäksi.

4.2.2 Saalisrekisterin tiedon käyttö ja säilytys

Metsästyslaki säätelee saalisrekisterin tiedon käyttämisestä. Lain määräämästi tietojen julkisuuteen ja luovuttamiseen tulee soveltaa viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia ja henkilötietoja on käsiteltävä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen ja tietosuojalain mukaisesti. Vailla salassapitosäädösten rajoitteita rekisterin tietoja saa kuitenkin luovuttaa riistakantojen seurantaa, käytön suunnittelua ja metsästyksen valvontaa varten maa- ja metsätalousministeriölle, riistanhoitoyhdistyksille, Luonnonvarakeskukselle, Metsähallitukselle sekä metsästyksen valvonnasta vastaaville viranomaisille tai riistanhoitoyhdistysten metsästyksenvalvojille. Näitä tietoja voidaan luovuttaa teknisen käyttöyhteyden kautta. Rekisterinpitäjän tulee poistaa saalisrekisterin sisältämät henkilötiedot 10 vuoden kuluttua sen vuoden päättymisestä, kun henkilö on antanut viimeisen saalisilmoituksen. (ML 31 a §, 3-4 mom.)

Suomen riistakeskus mahdollistaa riistanhoitoyhdistysten toiminnanohjaajille pääsyn oman toimialueensa saaliskirjausten näkymään Oma riista -palvelun riistanhoitoyhdistyksen hallintakäyttöliittymän kautta. Tämä saaliskirjausten näkemisen oikeus riistanhoitoyhdistyksissä tarvitaan riistahallintolaissa yhdistyksen tehtäväksi säädettyä metsästyksen valvonnan järjestämistä varten. Metsähallitukselle tai muille metsästyksen valvonnasta vastaaville viranomaisille käyttöyhteyttä ei ole toistaiseksi luotu. Tietoja luovutetaan heille tarvittaessa yksittäin, pyynnöstä ja lain sallimalla tavalla salassapitosäädösten estämättä.

4.2.3 Vapaaehtoisesti annettu tieto ja Oma riista -palvelun käyttöehdot

Lakisääteinen saalisilmoitus muodostuu metsästäjän Oma riista -palveluun tekemästä riistalokimerkinnästä tai saaliskirjauksesta. Kirjaukseen metsästäjän on mahdollista tallentaa lakisääteisen osuuden lisäksi vapaaehtoisesti tietoja, muun muassa saaliseläimen paino tai lintujen kohdalla ikäluokka. Toisen henkilön puolesta tehtyyn kirjaukseen tallentuu lisäksi tallentajan nimi ja yhteystiedot. Näitä vapaaehtoisesti annettuja tietoja ei johdeta saalisrekisterin tietokantaan.

Vapaaehtoisesti annettua tietoa käsitellään Oma riista -palvelun käyttöehtojen mukaisesti: ”Käyttäjän riistalokiin kirjaamia tai kirjattuja riistatietoja käsitellään palvelussa vapaaehtoisesti viranomaiselle tutkimus- ja tilastointitarkoituksiin luovutettuina asiakirjoina, jotka ovat luonteeltaan ehdottomasti salassa pidettäviä (viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 16 kohta).” ”Palveluntarjoajalla on oikeus tuottaa kaikista tallennetuista riistatiedoista paikkatiedoiltaan karkeistettuja julkisia raportteja ja tilastoja Suomen, riistakeskuksen alueiden, riistanhoitoyhdistysten ja Seurojen tasolla. Tällaisista raporteista eivät käy ilmi yksittäiset riistatapahtumat tarkalla paikkatiedolla, tai henkilötiedot. Lisäksi Käyttäjän tallentamia lakisääteisiä saalisilmoituksia voidaan käyttää tilastointi-, riistasuunnittelu-, lupahallinto-, hallintopäätös-, metsästyksenvalvonta-, sekä tutkimustarkoituksiin.” (Suomen riistakeskuksen www-sivut 2020.)

Käyttöehtojen mukaisesti metsästäjän sekä pyynti- tai poikkeusluvan saajan Oma riista -palveluun vapaaehtoisesti kirjaamaa tietoa pidetään siis ehdottomasti salassa pidettävänä, eikä sitä voida käyttää kuin palveluntarjoajana toimivan Suomen riistakeskuksen käyttöehtojen mukaiseen tilastointiin ja siihenkin vain karkeistetusti esitettynä.

5 SAALISTIEDON KÄSITTELY RIISTAHALLINNOSSA

Opinnäytetyön kohteena olevaa saalistiedon käsittelyä ja tietopyyntöjen vastaamista varten selvitettiin tehtävien hoitoon liittyvä työprosessi ja sen vaiheet. Työvaiheet on havainnoitu opinnäytetyössä ja pyritty kuvaamaan tässä työn empiriaosiossa keskeisiltä osiltaan ja siten, kuin tehtävissä Suomen riistakeskuksessa tyypillisesti toimitaan. Riistanhoitoyhdistysten kohdalla saalistiedon käsittelyn tarkastelu on tehty heille Oma riista -palveluun avattujen tietonäkymien kautta ja havaintojen tulokset sekä teoriaosuudessa kertynyt tieto on esitetty opinnäytetyön laatijan näkemyksen mukaan yhdistyksen toiminnan kannalta hyödyllisiltä osin liitteessä 1.

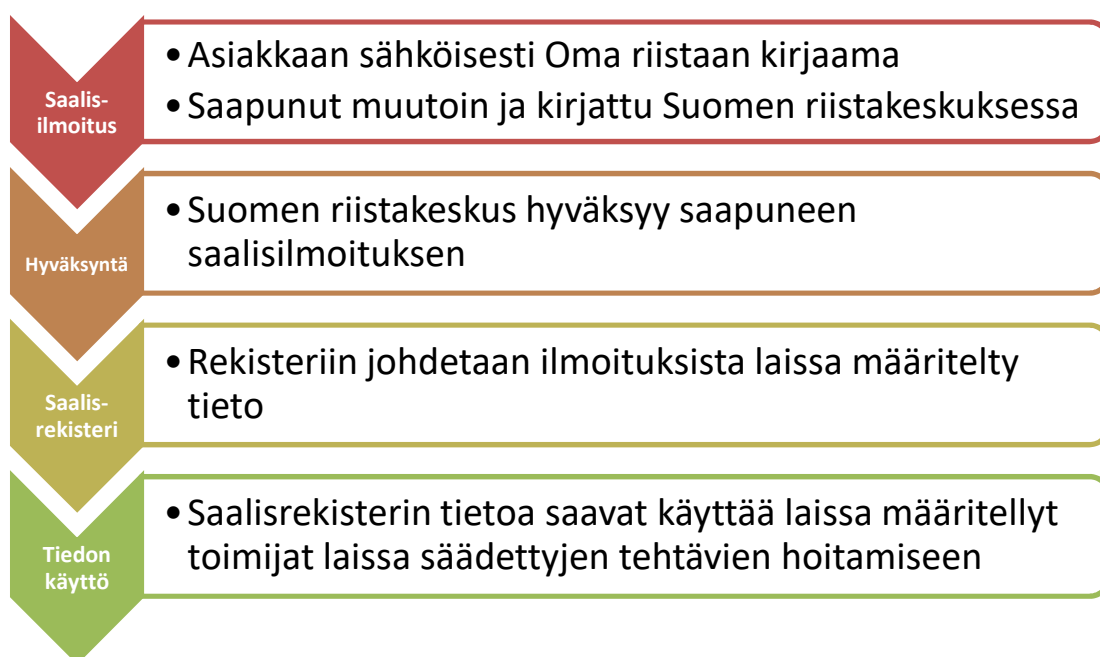
5.1 Saalistiedon käsittelyprosessi Suomen riistakeskuksessa

Saalistietoa käsitellään vastaanottovaiheessa sekä Suomen riistakeskuksen aluetoimistoilla että keskitetysti julkisten hallintotehtävien prosessissa. Saalisilmoituksen vastaanottaminen tapahtuu joko asiakkaan Oma riista -palveluun tekemän sähköisen kirjauksen muodossa tai muin menetelmin. Saalisilmoituksia vastaanotetaan paperipostina, aluetoimistolle toimitettuina sekä sähköpostitse. Joissakin tilanteissa ilmoitus voidaan vastaanottaa myös puhelimitse. Toimitusmuodostaan huolimatta ilmoitus tallennetaan samalla tavoin ja samaan Oma riista -palveluun kuin asiakkaan itse sähköisesti tekemä ilmoitus. Metsästäjä voi tehdä myös toisen henkilön puolesta saalisilmoituksen. Tällöin saalista kirjatessa ilmoitetaan kaatajan metsästäjänumero. Kun saaliin saaja kirjautuu itse Oma riista -palveluun, hän näkee omien kirjauksiensa lisäksi muiden toimesta hänelle tehdyt saaliskirjaukset ja Suomen riistakeskukseen paperilla saapuneiden ilmoitusten tallennukset. Alaikäinen käyttäjä on aluksi muiden tekemien kirjausten ja paperi-ilmoitusten varassa, kunnes saa vahvaan tunnistautumiseen vaadittavat tunnukset ja niiden myötä voi luoda oman asiointitunnuksen Oma riista -palveluun.

Asiakas voi muokata tekemäänsä villisian, metsäkauriin, hallin ja metsähanhen saalisilmoitusta vielä 24 h ajan sen jättämisestä. Tällä halutaan helpottaa esimerkiksi painon täydentämistä jälkikäteen, jos itse kirjaus on tehty mobiililaitteella saaliin ääreltä. Mikäli aikarajan sisällä kirjausta ei muokata, se muuttuu hyväksytyksi ja siirtyy lakisää-

teisiltä osiltaan saalisrekisteriin. Kannanhoidollisilla ja vahinkoperusteisilla poikkeusluvilla saadun saaliin ilmoitusaika on määritelty laissa ja kirjattu lisäksi aina myös poikkeuslupapäätöksen ehtoihin. Suurpetojen ja saukon osalta saalisilmoitus on tehtävä saaliin saamista seuraavana päivänä, muiden nisäkkäiden ja lintujen osalta viikon sisään poikkeuslupa-ajan päättymisestä. Mikäli tällainen lupa on myönnetty useampi-vuotisena, riittää, kun saalisilmoituksen jättää 7 vuorokauden aikana kalenterivuoden vaihduttua. Suomen riistakeskus hyväksyy saukko- ja suurpetosaaliit yksitellen ja useista kirjauksista muodostuvat saalisilmoitukset siinä vaiheessa, kun kyseisellä luvalla metsästys on luvansaajan toimesta merkitty kokonaan päättyneeksi.

Kun luvansaaja on valtuuttanut muita henkilöitä käyttämään lupaansa, ja kun kirjaukset tehdään sähköisinä, täytyy luvansaajan hyväksyä tai hylätä manuaalisesti valtuuttamiensa toimijoiden kirjaukset osaksi luvallaan suoritettua pyyntiä. Kun luvansaaja hyväksyy ehdotetun kirjauksen osaksi lupansa virallista saalista, saaliskirjaus tulee myös Suomen riistakeskukselle Oma riista -palvelussa tarkasteltavaksi. Näin ollen osa kauden saalistiedosta voi olla vähitellen kauden mittaan ilmoitettua ja sitä kohdellaan saapumisestaan lukien sähköisesti saapuneena viranomaisen asiakirjana ja salassa pidettäviä osiaan lukuun ottamatta julkisena tietona. Saalisilmoitustiedon kulku- ja käyttöprosessi kuvattu lyhyesti kuviossa 2.

Kuvio 2. Saalistiedon käsittelyprosessi Suomen riistakeskuksessa.

5.1.1 Saalistiedon julkisuus

Saapuneessa saalisilmoituksessa on tietoa eläimestä, pyyntipaikasta ja ajankohdasta sekä saaliin saajasta. Eläintä ja pyyntipaikkaa koskevat tiedot ovat julkisia. Kaatajan tietoihin lukeutuvat nimi ja metsästäjännumero. Näitä tietoja ei luovuteta julkisesti. Eläintietojen ja paikkatiedon julkisuus perustuu julkisuuslakiin – kansalaisilla on oltava mahdollisuus seurata yhteiskunnan toimintaa, tässä tapauksessa luvallista eläinten tappamista.

Julkisen ja salassa pidettävän tiedon esittäminen samassa asiakirjassa edellyttää tietojen esittämisessä osajulkisuuden toteuttamista. Osajulkisuus on mahdollista, kun asiakirjassa ilmenee kyllin selvärajaisesti salassa pidettävä ja julkinen tieto. Salassa pidettävän tiedon peittäminen tai poistaminen, asiakirjan anonymisointi, voi olla riittävä toimi osajulkisuuden toteuttamiseen. (Mäenpää 2016b, 143.)

Oma riistan saalisrekisterin poiminnoista on mahdollista luovutettaessa poistaa salassa pidettävät sarakkeet. Tietoa käsittelevän ja luovuttavan on kuitenkin oltava kylliksi perehtynyt siitä, mitkä tilastosarakkeet ovat julkisia.

5.1.2 Julkisesti jaettu saalistieto

Suomen riistakeskuksella on käytössään saalisseurantasivu karhun kannanhoidollisilla poikkeusluvilla ja poronhoitoalueen metsästyskiintiöiden nojalla pyydetystä karhusaaliista verkkosivuillaan¹. Saalisseurantasivun tiedot päivittyvät, kun Suomen riistakeskuksen henkilöstö hyväksyy Oma riista -palvelun kautta sähköisesti jätetyn saalisilmoituksen tai tekee kirjauksen ilmoittajan puolesta samaan järjestelmään. Nämä kirjaukset tehdään paperilla, sähköpostilla tai puhelimitse asiakkaalta saatujen saalisilmoitusten tiedoilla.

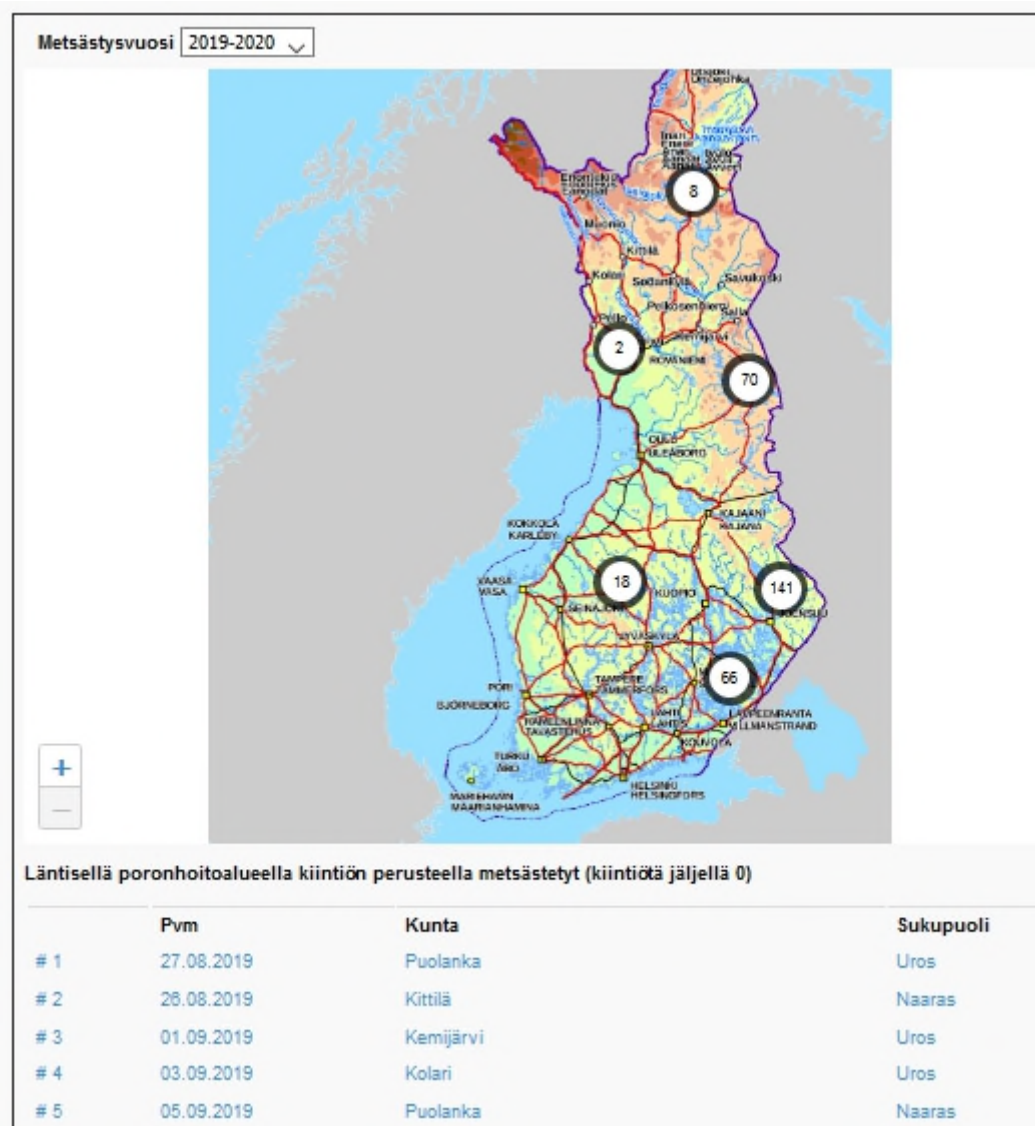
Tiedot karhusaaliista on ladattavissa verkkosivulta metsästysvuosittain vuodesta 2014-2015 lähtien. Metsästysvuodella tarkoitetaan aikaväliä 1.8. – 31.7. Kaadot esitetään

---

¹ <https://riista.fi/metsastys/saalisseuranta/karhusaaliit>

kartalla sekä listauksena jaoteltuna läntisen ja itäisen poronhoitoalueen kiintiöpyynnin alueisiin sekä muun Suomen kannanhoidollisten poikkeuslupien saaliisiin. (Kuva 1.) Julkisesti esitetyssä karhusaaliissa mukana ei ole vahinkoperusteisilla poikkeusluvilla pyydettyjä eläimiä. Sivua hyödyntää muun muassa media karhumetsästyksen käynnissä ollessa, mutta sillä on funktio myös poronhoitoalueen kiintiöpyyntiin osallistuville ja kiintiön riittävyttä seuraaville.

Poronhoitoalueella karhun pyytäminen tapahtuu metsästyslain 41 a §:n 4 momentissa määritellyllä tavalla. Maa- ja metsätalousministeriö antaa metsästysvuosittain asetuksen, jossa määritellään kiintiön nojalla pyydettyjen karhujen osalta suurin sallittu saalismäärä. Kiintiön täyttymisen seuranta on Suomen riistakeskukselle määrätty tehtävä. (ML 41–41 a §, Suomen riistakeskuksen www-sivut 2020.) Kun karhusaaliin kertymän seuranta on julkisesti nähtävillä, on metsästyksen osallistuvilla mahdollisuus tarkistaa reaaliaikaisesti kiintiömetsästyksen tilanne. Reaaliaikaisuuden toteutuminen vaatii kuitenkin kaatajalta viipymättä saatavan ilmoituksen lisäksi Suomen riistakeskukselta saapuneelle ilmoitukselle manuaalisen hyväksynnän. Tämä on järjestetty viikonloppuisin tilanteessa, jossa on olemassa uhka kiintiön täyttymisestä. Kiintiön täytyessä metsästys määrätään päätettäväksi.

Kuva 1. Karhusaaliit kartalla ja listauksena. Suomen riistakeskuksen www-sivut 2020.

Hallin, eli harmaahylkeen pyynti on myös metsästysvuosittaiseen kiintiöön perustuvaa metsästystä, joskin se perustuu metsästyslain 10 §:ään ja metsästysvuosittaiseen maa- ja metsätalousministeriön asetukseen. Hallille on määritelty kolme eri kannanhoito- aluetta, ja näiden alueiden kiintiöpyynnin tilanne esitetään numeerisena lukuna Suomen riistakeskuksen verkkosivujen pääsivun alalaidassa. Luku muodostetaan vastaan- otettujen saalisilmoitusten saalisyksilöiden määrästä. Hallin saalisilmoitus päättyy ker- tyvään kiintiöluukuun 24 h päästä ilmoituksen jättämisestä. Hallisaaliista ei esitetä jul- kisesti tarkempia tietoja saaliseläimistä. Asetetut kiintiöt eivät pääsääntöisesti ole täyt- tyneet, joten metsästyksen keskeyttäminen ei ole ollut viime vuosina tarpeen.

Julkisesti esitettyjä tilastoja tuotetaan myös metsäkauris- ja villisikasaaliille. Hakutoiminto löytyy Suomen riistakeskuksen verkkosivuilta metsästyksen saalisseurannasta². Seurantasivun pudotusvalikosta saa valittua eläinlajin ja määriteltyä halutun poimintavälin. Etsinnän jälkeen sivulle avautuu taulukko. (Kuva 2.) Taulukossa aluetoimiston nimi toimii vielä tarkentavana, riistanhoitoaluetasolle saalistiedon avaavana linkkinä.

Laji:		Aloituspäivä:		Päätymispäivä:		ETSI	
Villisika		1.2.2020		21.2.2020			
Suomi							
Alue	Sukuoli		Ikä			Yhteensä	
	Uros	Naaras	Tuntematon	Aikuinen	Alle 1v		Tuntematon
Suomen riistakeskus, Etelä-Häme	0	1	0	0	1	0	1
Suomen riistakeskus, Kaakkois-Suomi	21	11	0	24	8	0	32
Suomen riistakeskus, Pohjois-Häme	4	2	0	4	2	0	6
Suomen riistakeskus, Satakunta	3	1	0	1	3	0	4
Suomen riistakeskus, Uusimaa	6	6	0	7	5	0	12
Suomen riistakeskus, Varsinais-Suomi	1	0	0	0	1	0	1
Suomi	35	21	0	36	20	0	56

Kuva 2. Villisika- ja metsäkaurissaaliin seurantasivu. Suomen riistakeskuksen www-sivut 2020.

Suomen riistakeskus koostaa vuosittain rauhoittamattomia ja riistalintuja koskevat lupa- ja saalisraportit liitettäväksi osaksi Suomen valtiolta Euroopan unionille tehtävää HaBiDes-raportointia. Direktiivilajinisäkkäiden osalta raportointi koostetaan joka toinen vuosi, kerralla kahdelta vuodelta. Suomen valtion toimittamat raportit ovat julkisia ja löytyvät Euroopan ympäristökeskuksen ylläpitämältä raporttisivulta³. Tieto raporteissa ei ole erityisen helppossa muodossa, eikä raporttien tarkastelua voi pitää normaalia tietotarvetta tuntevan kansalaisen tiedonhankintamenetelmänä.

² <https://riista.fi/metsastys/saalisseuranta/alueelliset-saalismaarat>

³ <http://cdr.eionet.europa.eu/ee/eu/habides/>

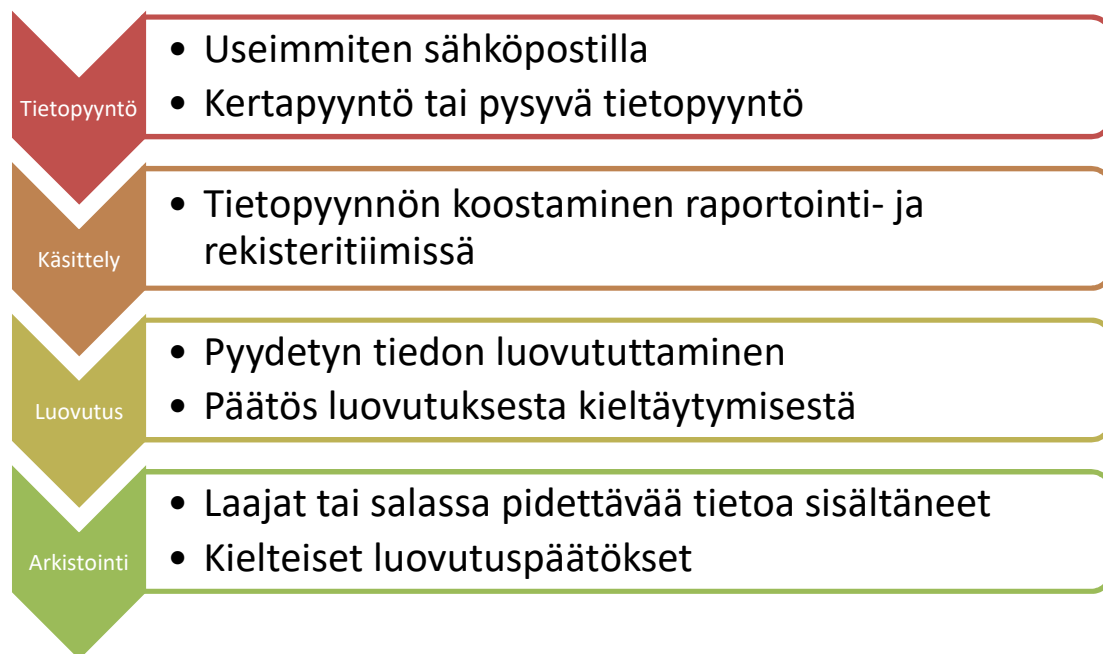
5.1.3 Tietoluovutusten hoitaminen

Suomen riistakeskuksen ylläpitämien rekisterien tietoluovutusten käsitteleminen on keskitetty organisaation raportointi- ja rekisteritiimille. Tiimillä on käytössään yhteis-sähköpostiosoite, jonne on pyritty ohjaamaan tietopyyntöihin liittyvä viestintä henkilökohtaisten sähköpostien sijaan. Tietopyyntö saapuu useimmiten sähköpostilla ja tähän sähköpostiviestiin pyritään vastaamaan nopeasti. Vastaaminen ei välttämättä ole vielä vastaus pyyntöön, mutta se on pyynnön vastaanottokuittaus ja usein alustava tieto vastaamisen aikataulusta. Julkisuuslain perustella tulevia tietopyyntöjä saapuu sekä pysyväisluontoisina että kertapoimintapyyntöinä.

Tyypillisiä tietopyynnön jättäjiä ovat toimittajat ja media, erilaiset intressi- ja edunvalvontajärjestöt sekä satunnaisesti tavalliset kansalaiset. Julkisista asiakirjoista Suomen riistakeskukselle jätetyt hakemukset ja päätökset ovat eniten toistuvia tietopyynnön kohteita, saalistietoja tiedustellaan huomattavasti harvemmin. Median tietopyyntöihin poimitaan tavallisesti tietoa useiden vuosien ajalta lukujen vertailukelpoisuuden saavuttamiseksi. Yksityishenkilöiden pyynnot kohdistuvat tietylle alueelle kohdistuneeseen lupahakemukseen ja -päätökseen ja mahdollisesti luvalla saatuun saalistietoon. Tietopyyntöihin vastaaminen hoidetaan tasavertaisesti samalla tavalla ja aikataululla kaikkien pyynnön jättäjien kohdalla.

Julkisuuslain nojalla pyydetty asiakirja on pyrittävä toimittamaan viivytyksettä. Apulaisoikeuskanslerin ratkaisussa viranomaisen julkisen asiakirjan toimittamisen määräajan on katsottu olevan pääsääntöisesti kaksi viikkoa, ja tavallista laajemmissa tiedon koostamisissa kuukauden. (AOKS 424/1/07/30.6.2008.) Määräajoissa pyritään huolehtimaan merkittävällä sähköpostiohjelmassa saapuneet yksittäiset pyynnot käsittelemään ja annetuista tietopyynnöistä pidetään sisäistä tilastoa. Pyyntö, joka ei olisi kenenkään vastuulla olisi vaarassa unohtua. Mikäli pyyntö on sellainen, että siihen ei voida suostua, asiaan tehdään pyytäjän niin halutessa valituskelpoinen ratkaisu. Annetun luovutuksen katsotaan olevan vastaus pyyntöön, joten myönteiseen ratkaisuun ei tehdä erillistä luovutus päätöstä.

Vähäisiin ja selkeästi julkista tietoa koskeviin pyyntöihin annettuja vastauksia ei arkistoida, mutta laajempien tietopyyntöjen luovutukset ja etenkin salassa pidettävää tietoa tai rekisterien tiedoista johdettuja tilastoja sisältävistä luovutuksista sekä kielteisistä luovutuspäätöksistä viedään tallenne organisaation asianhallintaohjelmaan. Asianhallintaohjelmaan avataan oma avaus kullekin tällaiselle yksittäiselle tietopyynnölle. Asian metatiedoissa ilmenee, että kenelle tietoluovutus on tehty sekä luovutuksen ajankohta. Asian liitteeksi tuodaan luovutetut dokumentit. Dokumenttien ja luovutukseen liittyvien tietojen julkisuus ohjelmassa on säädeltävissä ja asiakirjojen säilytysaika toteutuu automaattisesti tiedonohjaussuunnitelmassa määritellysti. Tietopyynnön käsittelyn prosessi on kuvattu kuviossa 3.

Kuvio 3. Tietopyynnön käsittelyprosessi Suomen riistakeskuksessa

5.2 Saalistieto riistanhoitoyhdistyksissä

Riistanhoitoyhdistys on vuosittain riistanhoitomaksun suorittaneiden metsästäjien omatoimisuuteen perustuva itsenäinen toimija, jolla on oma maantieteellisesti määritelty toiminta-alue. Suomen riistakeskuksen tulee ohjata ja valvoa riistanhoitoyhdistysten toimintaa. (Riistahallintolaki 158/2011, 10 §, 1 mom.)

5.2.1 Tiedon käyttötarkoitukset ja käsittely

Riistanhoitoyhdistyksen lakisääteisiä julkisia hallintotehtäviä ovat metsästyslaissa määriteltyjen ampumakoetilaisuuksien ja metsästäjäutkintotilaisuuksien järjestäminen, riistavahinkolain mukaisesti maastotarkastuksiin osallistuminen, metsästyksen valvontaan osallistuminen sekä muut lain mukaan riistanhoitoyhdistykselle määrätyt tehtävät. Julkisten hallintotehtävien lisäksi laki määrittelee yhdistyksen muut tehtävät, joita ovat kestävän riistatalouden sekä hyväksyttävän metsästyksen edistäminen, riistanhoidon, riistaeläinkantojen ja riistan elinympäristöjen hoidon ja vahinkojen estämisen edistäminen sekä alueensa metsästyksen, riistatalouteen ja riistaeläimiin liittyvä asiantuntijuus siihen liittyvine koulutus-, neuvonta- ja tiedotusvastuineen. (Riistahallintolaki 14 §.)

Saalisrekisteriä koskeva metsästyslain pykälä määrittelee riistanhoitoyhdistyksen ja yhdistyksen metsästyksenvalvojan sellaisiksi tahoiksi, joille voidaan luovuttaa saalisrekisterin tietoa salassapitosäännösten estämättä riistakantojen seurantaa ja käytön suunnittelua sekä metsästyksen valvontaa varten (ML 38 b §, 3 mom). Rikosoikeudellinen virkavastuu koskee riistanhoitoyhdistyksen toimihenkilöitä silloin, kun he hoitavat julkisia hallintotehtäviä (Riistahallintolaki 24§). Yhdistyksen oikeuksia ja velvollisuuksia on kuvattu liitteessä 1.

Riistanhoitoyhdistyksen ja yhdistyksen metsästyksenvalvojan tulee ymmärtää henkilötietojen käsittelyyn liittyvät vastuut. Opinnäytetyön tekijänä tavoitteeni on tuoda ”Hiacen etupenkillä ajelehtivia” saaliskirjaustulosteita metsästyksenvalvontaan käyttävälle ymmärrystä salassa pidettävästä tiedosta, sen asianmukaisesta säilyttämisestä sekä hävittämisestä ja tähän pyrin vaikuttamaan liitetiedoston salassa pidettävän tiedon kappaleessa.

Useimmat salassa pidettävää tietoa edellyttävistä käyttötarkoituksista ovat sellaisia, että tietoa voidaan esimerkiksi kokoustilanteessa hyödyntää Oma riista -palvelun näkymiä toiminnanohjaajan tietokoneen näytöltä jakamalla. Metsästyksenvalvontatehtävässä saattaa esiin tulla tilanteita, että valvojalla on oltava tietoa alueen pyynti- ja poikkeusluvista, näiden lupien haltijoista sekä luvulle ilmoitetusta saaliista. Metsästyksenvalvojalla ei itsellään ole pääsyä roolinsa myötä näihin tietoihin Oma riista -palvelussa,

vaan riistanhoitoyhdistyksen toiminnanohjaaja organisoii valvontatoimintaa alueella ja luovuttaa tarpeelliseksi katsottuja tietoja metsästyksenvalvojan käyttöön tilanteen niin edellyttäessä. Näitä tietoja voidaan antaa käyttäjälle myös kirjallisessa muodossa. Salassa pidettävän tiedon käytöstä yhdistyksiä ohjataan liitteessä 1.

Huomattava on, että henkilötietojen lisäksi salassa pidettävää tietoa on myös vapaaehtoisesti annettu tieto, esimerkiksi hirvieläinlupien käytön päättymisen yhteydessä annettu tieto metsästysalueelle jäävästä hirvieläinkannan koosta. Tätä tietoa riistanhoitoyhdistys voi kuitenkin käyttää laissa säädetysti alueensa riistaeläinkantojen hoidon ja verotuksen suunnittelussa ja tämä on kuvattu liitteen 1 riistanhoitoyhdistyksen tehtäviä koskevassa osassa. Näissäkin käyttötilanteissa tarpeettomien tulosteiden ottamiselta on vältyttävä, ja pyrittävä tuomaan yhdistyksen hallituksen jäsenten haltuun jääviin tulosteisiin vain julkista tietoa. Julkista tietoa eivät ole yhteislupien osakasseuratasoiset saalismäärät, lupatasoiset sen sijaan ovat. Pyyntilupahakemus, pyyntilupapäätös ja päätökseen liittyvät lain edellyttämät dokumentit kuten saalisilmoitukset ovat viranomaisen julkisia asiakirjoja.

5.2.2 Toiminnanohjaajien tietomateriaali

Riistanhoitoyhdistyksen toiminnanohjaajalla on oikeus tarkastella Oma riista -palvelussa yhdistyksen toiminta-alueen lupa- ja saalistietoja kuten myös liitteessä 1 on esitetty. Näitä tietoja yhdistys saa käyttää riistahallintolain mukaisten tehtävien hoitamiseen. Toiminnanohjaajilla on mahdollisuus palvelussa myös esimerkiksi ylläpitää yhdistyksen tapahtumatietoja ja toimihenkilölistoja. Palvelusta on muutamassa vuodessa muodostunutkin keskeinen alusta yhdistyksen toiminnan hallintaan.

Oma riista -palvelussa hirvieläinten verotussuunnitteluun ja metsästyksen valvontaan tarjottavia tietoja riistanhoitoyhdistyksen toiminnanohjaaja saa avatuksi navigointipalkin Hirvieläimet -valinnan alta. (Kuva 3.) Sijainnista löytyvät yhdistykselle tiedoksi-antona Suomen riistakeskukselle jätetyt hirvieläinten pyyntilupahakemukset, näihin hakemuksiin tehdyt ratkaisut sekä riistanhoitoyhdistyksen alueelle kirjatut hirvieläinten saalisilmoitukset.

The screenshot shows a web interface with a green header. The main navigation bar includes 'RHY', 'SAALISILMOITUKSET', 'HIRVIELÄIMET', 'MUUT LUVAT', and 'SEURAT'. The 'HIRVIELÄIMET' menu is expanded, showing sub-items: 'HAKEMUKSET', 'LUVAT', 'SAALIIT', and 'TILASTO'. On the left, there are search filters: 'Eläinlaji' (dropdown: Näytä kaikki eläinlajit), 'Vuosi' (dropdown: 2019-20), 'Valitse alue' (dropdown: Suomen riistakeskus, Varsinais-Suomi), and 'Valitse RHY' (dropdown: Turun seudun riistanhoitoyhdistys). Below these are two buttons with arrows and numbers: '14493,' and '14156,'.

Kuva 3. Hirvieläimiin liittyvien tietojen sijainti Oma riista -palvelun Hirvieläimet -valikossa.

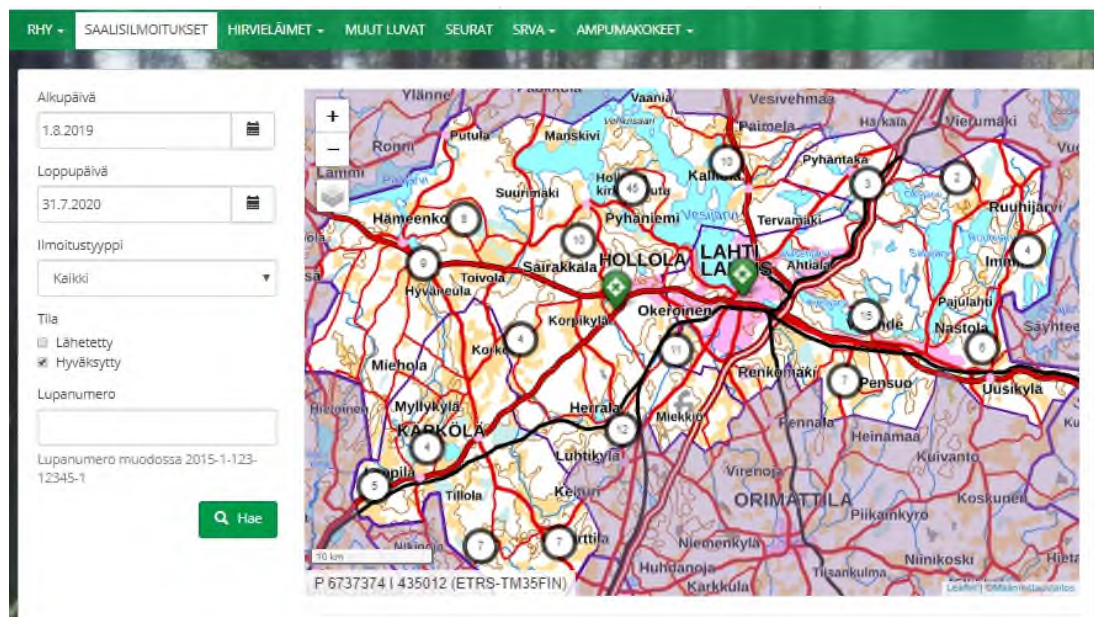
Riistanhoitoyhdistyksellä on näkymä myös toimialueensa muihin lupiin. Muita lupia ovat esimerkiksi kesäiset marjatilojen räkättirastaiden rauhoittamisesta poikkeamisen luvat ja kannanhoidolliset ilvesten poikkeusluvut. Näkymiä näihin lupiin tarvitaan, jotta yhdistys voi selvittää, olisiko marjatilalla naapurista noussut huoli laittomaksi epäiltyä kesäistä ampumatoimintaa kohtaan aiheetonta vai tuleeko sen vuoksi käynnistää metsästyksenvalvonnallisia toimia. Muut luvat -valikon alle avautuu asetettujen hakuparametrien mukainen lupalistaus. (Kuva 4.) Listauksessa ilmenee riistakeskuksen myöntämän luvan numero, yhteyshenkilö ja luvan lupatyyppi. Eläinten lajien lisäksi tietoina on luvan sallimat määrät ja lupa-aika.

The screenshot shows a search results page for 'Muut luvat'. The header includes 'RHY', 'SAALISILMOITUKSET', 'HIRVIELÄIMET', 'MUUT LUVAT', 'SEURAT', 'SRVA', and 'AMPUMAKOKEET'. The search filters are: 'Lupatyyppi' (dropdown: 41 B S Ilmoitusmenettely), 'Laji' (dropdown: Kaikki), 'Metsästyksen päättymisilmoitus' (dropdown), 'Voimassaolo' (dropdown), 'Vuosi' (input field), and 'Lupanumero' (input field). Below the filters are radio buttons for 'Lupanumeron mukaan' and 'Lupanumeron vuosi / #', and radio buttons for 'Koko lupanumero' (Nouseva, Laskeva). A 'Hae' button is present. The results table shows two entries for 'Hyväksytty' permits.

LUPANUMERO	ELÄIN JA MÄÄRÄ	YHTEYSHENKILO
Hyväksytty	ML 41 B S:n mukainen poikkeuslupa räkättirastas 150 kpl (10.6.2019 - 31.7.2019) varis 20 kpl (10.6.2019 - 31.7.2019)	
	ML 41 B S:n mukainen poikkeuslupa räkättirastas 150 kpl (10.6.2020 - 31.7.2020) varis 20 kpl (10.6.2020 - 31.7.2020)	

Kuva 4. Muut luvat -valikon kautta haettu toimialueen muiden kuin hirvieläinten lupien listaus

Metsästyksenvalvonnan kannalta tärkein näkymä liittyy kuitenkin riistanhoitoyhdistyksen alueelta jätettyihin saalisilmoituksiin. (Kuva 5.) Saalisilmoitukset -valikosta pystyy hakemaan tietyllä lupanumerolla, aikavälillä ja lupatyypillä. Kartalle avautuu haun jälkeen tulos, ja saalisilmoituksen yksityiskohtaiset tiedot ovat avattavissa luettaville kaadon sijainnin osoitinta klikkaamalla. Metsästyksenvalvonta on käsitelty omana kappaleenaan liitteessä 1.

Kuva 5. Saalisilmoitusten tarkastelun toimintoja Oma riista -palvelussa

Nämä edellä mainitut katseluoikeudet on avattu vain riistanhoitoyhdistyksen toiminnanohjaajalle. Toiminnanohjaajan toimintojen käyttö ei onnistu mobiililaitteilla vaan se vaatii Oma riista -palvelun käyttämisen selaimikkunassa. Kirjautuminen tapahtuu muiden käyttäjien tavoin Oma riista -tunnuksilla, ja kirjautumisen jälkeen on valittavissa tehtävärooli, jolla toimintaa on suorittamassa. Yksityishenkilönä toiminnanohjaaja toimii ”rivimetsästäjänä”, toiminnanohjaajan statuksen valitessaan käytössä on tähän rooliin liittyvät näkymät ja toiminnot.

5.3 Oma riista -palvelun käyttäjät ja julkisen tiedon käyttö

Oma riista -palvelun suurin käyttäjäryhmä on aivan tavalliset metsästäjät, joita palveluun kirjautuneina on maaliskuussa 2020 hieman yli 164 000. Nämä metsästäjät tallentavat palveluun sekä lakisääteisiä saaliskirjauksia, että vapaaehtoisia havaintoja ja saalispäiväkirjamerkintöjä. Oma riista -palveluun tallennettua materiaalia käsitellään

palvelun käyttöehtojen mukaisesti. Viranomaisen asiakirjoina pidetään vain palvelussa jätettyjä hakemuksia ja lakisääteisiä saalis kirjauksia. Vapaaehtoisesti tehtyjä kirjauksia pidetään Oma riista -palvelun käyttöehtojen mukaisesti luonteeltaan ehdottomasti salassa pidettävinä. Suomen riistakeskuksella on kuitenkin palveluntarjoajana mahdollisuus koostaa palveluun vapaaehtoisesti tallennetutuista riistatiedoista paikkatiedoiltaan karkeistettuja tilastoja. Käyttöehtojen mukaisesti näistä raporteista ei saa ilmetä yksittäisiä tapahtumia tarkoilla sijainneillaan eikä henkilötietoja. Vapaaehtoisesti annettua tietoa on käsitelty tämän työn kappaleessa 4.2.3.

Teknisiä rajapintoja muiden viranomaisten suuntaan ei saalisrekisteristä vielä ole toteutettu. Tällaisia tahoja tulevaisuudessa voisivat olla metsästyslain saalisrekisteripykälän mukaisesti maa- ja metsätalousministeriö, Luonnonvarakeskus, Metsähallitus sekä metsästyksen valvonnasta vastaaville viranomaiset.

Oma riista -palvelusta on käyttäjille koottu tietoa Suomen riistakeskuksen verkkosivuille sähköisestä asioinnista kertovalle alisivulle. Oma riista -palvelun käyttöehdot sisältävät maininnan, että lakisääteiset saalisilmoitukset käsitellään metsästyslain saalisrekisterin mukaisina tietoina. Palvelun tietosuojaselosteessa puolestaan todetaan, että rekisterissä käsitellään saalisrekisteriin liittyviä tietoja. Saalisrekisteristä itsestään ei verkkosivuilla toistaiseksi tietoa ole.

Myös julkisuuslain perusteella tietoa haluaville ja tietopyyntöä jättävälle Suomen riistakeskuksen verkkosivuilla on tällä hetkellä heikosti opastusta. Ohjetta tietopyynnön jättämiseen tai organisaation palveluhinnastoa ei ole verkkosivuilta saatavilla. Suomen riistakeskuksella on käytössään avoimen datan jakosivu⁴. Tällä sivulla tarjolla ei kuitenkaan ole viranomaisen julkisia asiakirjoja tai esimerkiksi saalistilastoja.

---

⁴ <https://riista.fi/avointa-dataa-julkishallinnolta>

6 OPINNÄYTETYÖKYSYMYSTEN TARKASTELU JA HAVAINNOT

Opinnäytetyökysymyksenä ollut saalistiedon käsittelyprosessi on kuvattu kappaleessa 5.1 sekä kuviossa 2. Suomen riistakeskuksen sisäistä saalistiedon käsittelyä voidaan todeta hoidettavan teoria- ja empiriaosioissa esitetysti pääosin lakisääteisellä ja turvalisella tavalla. Paperilla saapuneiden saalisilmoitusten kohdalla olisi tosin syytä omak-sua toimintatapa, jossa saapunut saalisilmoitus skannataan tai saapunut ilmoitussähkö-posti liitetään Oma riista -palvelussa muihin lupaan liittyviin asiakirjoihin. Mikäli hen-kilökunnan Oma riista -palveluun tekemästä kirjauksesta aiheutuisi myöhemmin sel-vittelyä tai epäily inhimillisestä tallennusvirheestä, löytyisi alkuperäinen saapunut il-moitus tällä tavoin vaivattomimmin ja viranomaisen asiakirjan eheys paranee.

Toisena opinnäytetyökysymyksenä ollut tietopyyntöjen käsittely on kuvattu kappaleessa 5.1.3 sekä kuviossa 3. Kun tietopyyntöihin vastaaminen keskitetään julkishallinnolli-sen prosessin raportoinneista ja rekistereistä vastaavalle tiimille, voidaan luottaa, että salassa pidettävän tiedon suodattamisen osalta tehdään riittävät toimet. Tietopyyntöi-hin vastaamisen yhteydessä tehtävä tilastopojointi sisältää usein aluksi enemmän tie-tosarakkeita kuin lopulta luovutetaan, joten on tärkeää, että vastauksen koostaja tuntee lainsäädännön ja Suomen riistakeskuksen aineistopolitiikan. Tietosuojalainsäädännön muutokset ovat aiheuttaneet sen, että tieto, jota aiemmin voitiin huomattavasti va-paammin jakaa, luokitellaan nykyisin salassa pidettäväksi. Tätä asiaa olisi myös hyvä terästä kappaleessa 3.4. todetusti tiedon parissa työskentelevälle henkilöstölle aika ajoin.

Salassa pidettävän tiedon sähköisen toimittamistapaan on jatkossa kiinnitettävä entistä enemmän huomiota kuten teoriaosion kappaleessa 3.4 on todettu. Salassa pidettävän tiedon luovutukset on hoidettava turvapostilla tai postitse, ei suojaamattomana sähkö-postina. Turvapostia voi käyttää osa raportointi- ja rekisteritiimin jäsenistä kirjaamo-roolien kautta, ja tällaisten salassa pidettävää tietoa sisältävien postitus on sitten hoi-dettava niistä posteista, joihin ominaisuus on avattu. Tiimin on syytä sopia toiminta-tapa ja toimittajat salassa pidettävien tietojen luovutusten hoitamiseen tai selvittää mahdollisuuksia turvapostin käyttöön jatkossa myös raportoinnin yhteissähköpostilaa-tikosta.

Toiminnanohjaajan kautta riistanhoitoyhdistysten tarkasteltaviksi avattuja lupa- ja saalistietoja kartoitettiin opinnäytetyön kolmantena opinnäyteteksymyksenä. Empiriaosuuden kappaleissa 5.2.1. ja 5.2.2 esitettiin toiminnanohjaajien käytössä olevia tietonäkymiä. Teoriaosuudessa kootun tiedon ja tehdyn selvityksen tuloksena kertyneiden havaintojen pohjalta on opinnäytteen liitteeksi 1 laadittu ”Riistanhoitoyhdistys Oma riista -palvelun tiedon käyttäjänä” -ohje. Liite on laadittu osana opinnäytetyötä Suomen riistakeskuksen graafinen ohjeistus huomioon ottaen, kuvakaappaukset on otettu opinnäytetyön tekijän toimesta ja ohjeessa käytettyihin Asmo Raimoahon piirtämiin kuvituskuviin Suomen riistakeskuksella on laajat julkaisu-oikeudet. Mikäli ohje päätetään jakaa riistanhoitoyhdistyksiin, se tarkistetaan ja tarvittaessa muokataan julkisten hallintotehtävien ja viestinnän prosesseissa.

Opinnäytetyössä selvitettiin saalisrekisteriä myös muiden palvelun käyttäjien kannalta. Suomen riistakeskuksen julkisten hallintotehtävien prosessissa on syytä keskustella, että tulisiko saalisrekisteristä kertoa täsmällisemmin organisaation verkkosivuilla. Tällä hetkellä ainoa saalisrekisteriä koskeva artikkeli vaikuttaa löytyvän riistakeskuksen Riistainfo -koulutussivuilta ja käsittelee rekisterin perustamista. Kuten kappaleessa 5.3. todetaan, yleisölle ja tietopyynnön jättäjille tulisi laatia selkeä toiminta-ohjeistus.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA YHTEENVETO

Opinnäytetyötä tehdessä havahduin iloitsemaan, miten selkeää työnteko meillä riistahallinnossa on: metsästyslain mukaisen saalistiedon kohdallakin leimaavaa on se, että sen keruu ja käyttö on tarkasti laissa määriteltyä; koottavat tiedot, niiden viranomaiselle ilmoittamisen aikataulu ja tiedon käyttöoikeudet ja -tarkoitukset on listattu säädöksissä. Suomen riistakeskuksella on toki mahdollisuus asettaa lupiin ehtoja ja vaatia lakisäätteistä tarkempaakin raportointia poikkeuslupiin liittyen.

Saalisrekisterin sisältämät henkilötiedot sisältävät saaliin saajan nimen ja metsästäjänumeron. Metsästäjännumero on riistahallinnossa henkilön yksiselitteisesti identifioiva ja metsästäjänumeron käytöllä on samalla pystytty vähentämään henkilötunnuksen tarpeetonta käyttöä. Rauhoittamattomien eläinten pyytäminen on mahdollista ilman metsästyskorttia ja metsästäjännumeroa, mutta niiltä osin on sovittu, että saalisrekisteriin tuodaan kaatajatieto pelkällä nimellä.

Riistanhoitoyhdistyksille opinnäytetyön tuloksena laadittua ohjetta voi jatkojalostaa ja siinä esiin nostettuja asioita voitaisiin ottaa keskusteltaviksi muun muassa vuosittaisessa toiminnanohjaajien peruskurssin koulutuksessa. Oma riista -palvelu on muutamassa vuodessa muodostunut riistanhoitoyhdistyksille tärkeäksi työskentelyalustaksi, mutta sen käyttöön on vielä varsin vähän riistakeskuksen tuottamaa ohjeistusta erityisesti tietoturvaan liittyen. Tiedonhallintalain edellytys käyttäjien riittävän vahvasta tunnistamisesta ja tietosuojalain vaatimus vahvistaa henkilötietojen käsittelijöiden osaamista ovat asioita, joita Suomen riistakeskuksen täytyy arvioida sekä edistää riistanhoitoyhdistysten kohdalla valvovasta ja ohjaavasta asemastaan käsin.

Tällä hetkellä olemassa olevassa riistanhoitoyhdistyksille suunnatussa koulutusmateriaalissa mainitut julkiset asiakirjat ja niiden käsittelyn ohjeet eivät ole suoraan sovellettavissa sähköisesti jaettuun tietoon. Tietoturvariskistä esimerkkinä tilanne, jossa perheen yhteiskäytössä olevan tietokoneen selaimessa on palvelun salasanat tallennettuina ja tietokoneen käyttäjänä on myös muita henkilöitä. Tällaisessa tilanteessa ulkopuolisten pääsy Oma riista -palvelun tai Metsästäjärekisterin asiointipalvelun salassa pidettävään aineistoon mahdollistuu. Opastusta lisäämällä tietoturvariskejä voidaan jo merkittävästi pienentää ja vastuullista tiedonhallintaa parantaa.

Lainsäädännössä esiintyvien ristiriitaisuuksien poistaminen olisi myöskin kaikkien etu. Suomen riistakeskus voisi aktiivisesti koota työskentelyssä esiin tulleita ristiriitaisia lakien ja asetusten kohtia maa- ja metsätalousministeriölle toimitettavaksi ja lainsäädännön uudistustyön yhteydessä huomioon otettavaksi.

Julkisen tiedon saatavuuden parantamiseksi on riistahallinnossa tehtävä lähivuosina varmasti jonkinlaisia toimia – avattava mahdollisesti uusia tietopalveluja; kartoitettava tietopyyntöjen peruskysymyksiä ja tuotettava kysymyksiin vastaavaa tietoa vapaasti saataville. Kuten työn hyvää hallintotapaa käsittelevässä osiossa todettiin, tietopyyntöjen ei kuulu olla väylä kansalaisten peruslaatuiseen tiedonhankintaan. Verkossa jae- tun tiedon tuottamisessa on huomioitava myös saavutettavuusdirektiivin vaatimukset.

Myös tietopyyntöjen kautta luovutettavien materiaalien koostamisen tulisi olla vähemmän käsittelyä vaativaa. Tällä hetkellä lähes aina saalisrekisteristä haettua ja tilasto- muotoon vietyä materiaalia on käsiteltävä jollakin tavalla. Näissä toimissa tapahtuvaa inhimillisten virheiden mahdollisuutta olisi hyvä vähentää. Tavoiteltavinta olisi, että ohjelmien raportointiominaisuuksilla saataisiin poimittua suoraan julkisiksi muodos- tuvia asiakirjoja ja raportteja, joita voitaisiin jakaa suoraan yleisön saataville.

Opinnäytetyön tarkastelun aihe riistakeskuksen rekisterien parissa työskentelevänä oli itselleni tuttu, mutta perehtymisen yhteydessä kertyi paljon uuttakin tietoa aiheesta.

Toivon, että opinnäytetyön selvityksiä pystytään hyödyntämään riistahallinnossa työ- kentelytapojen ja prosessien edelleen kehittämässä. Itselleni opinnäytetyöprosessi vahvisti tietoja, osaamista ja synnytti paljon prosessiin liittyviä havaintoja.

Aiheena saalisrekisteri oli vain kapea otos riistahallinnon toimintakentästä, mutta sa- mat julkisuusperiaatteet ulottuvat identtisinä moneen muuhunkin julkisten hallintoteh- tävien sektoriin. Henkilökohtaisesti koen, että työtä on erityisesti tietosuojalain hu- mioimisessa, julkisuusperiaatteen vahvistamisessa ja saavutettavuusdirektiivin huomi- oimisessa. Vuoropuhelua asiakkaiden suuntaan on pidettävä aktiivisena ja avoimesti yleiskielellä viestimistä merkityksellisenä. Näiden kehityskohteiden tilan kohentami- nen on paljolti tahdon asia ja riippuvainen asenteestamme.

LÄHTEET

Apulaisoikeuskanslerin ratkaisu Asiakirjan antamisesta päättäminen 424/1/07
30.6.2008

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta, 27.4.2016, (EU) N:o 679/2016, EUVL L 119, 4.5.2016, 39.

EV 72/2017 Eduskunnan vastaus Hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi metsästyslain muuttamisesta.

Hallintolaki 6.6.2003/434 muutoksineen.

HE 28/2017. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi metsästyslain muuttamisesta.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 19. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Kuula, A. 2006. Toimintatutkimus. Luku 5.4. kokonaisuudesta Anita Saaranen-Kauppinen & Anna Puusniekka. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkojulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto.
<https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/> Viitattu 31.1.2020.

Laki julkisen hallinnon tiedonhallinnasta 9.8.2019/906.

Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 21.5.1999/621 muutoksineen.

Metsästysasetus 12.7.1993/666 muutoksineen.

Metsästyslaki 28.6.1993/615 muutoksineen.

MmVM 8/2017 Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö Hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi metsästyslain muuttamisesta.

Mäenpää, O. 2016a. Hallintolaki ja hyvän hallinnon takeet. 5. uudistettu painos. Helsinki: Edita.

Mäenpää, O. 2016b. Julkisuusperiaate. 3. uudistettu painos. Helsinki: Talentum Pro.
<https://lillukka.samk.fi/login?&url=https://verkkokirjahylly.almatalent.fi/teos/CAGBFXHUG>

Perustuslaki 11.6.1999/731 muutoksineen.

Riistahallintolaki 18.2.2011/158 muutoksineen.

Suomen riistakeskuksen www-sivut. 2020. Viitattu 9.3.2020. www.riista.fi

Tietosuojalaki 5.12.2018/1050.

Valtioneuvoston asetus metsästyslaissa säädetyistä ilmoitusmenettelyistä
14.12.2017/930

Valtioneuvoston asetus metsästyslaissa säädetyistä poikkeusluvista 19.6.2013/452.

Voutilainen, T. & Oikarainen, T. 2016. Teknisten käyttöyhteyksien sääntely. Oikeus
2/2016 Viitattu 15.2.2020. <https://www-edilex-fi.lillukka.samk.fi/oikeus/16645.pdf>

Voutilainen, T. 2007. Hyvä sähköinen hallinto. 2. painos. Helsinki: Edita.
<https://www-edilex-fi.lillukka.samk.fi/kirjat/6993.pdf>

Voutilainen, T. 2019. Oikeus tietoon: informaatio-oikeuden perusteet. 2. uudistettu
painos. Helsinki: Edita 2019.

Riistanhoitoyhdistys Oma riista -palvelun TIEDON KÄYTTÄJÄNÄ

Riistanhoitoyhdistyksen toiminnanohjaajalla on Oma riistassa näkymiä yhdistyksen lakisäätteisten tehtävien hoitamisen kannalta tarpeellisiin tietoihin. Osa näistä tiedoista on salassa pidettäviä.

Tässä ohjeessa kerrotaan lyhyesti riistanhoitoyhdistyksen hyödynnettävissä olevista tiedoista ja niiden oikeanlaisesta käytöstä.

RHY:n oikeudet ja velvollisuudet

Riistanhoitoyhdistyksen tehtävät on lueteltu riistahallintolaissa. Osa tehtävistä on julkisia hallintotehtäviä, joita suoritettaessa toimitaan virkavastuulla, osa on muita riistanhoitoyhdistyksen tehtäväksi säädettyjä tehtäviä.

Lakisäätisiin tehtäviin liittyy oikeuksia ja oikeuksiin puolestaan velvollisuuksia. Yhdistyksellä on muun muassa metsästyslaissa säädetty oikeus saada salassapitosäädösten estämättä tietoja saalisrekisteristä ja saalisilmoituksista. Salassa pidettäviä henkilötietoja riistanhoitoyhdistyksen tulee käsitellä samalla tavalla kuin muidenkin viranomaisten.

RHYn tehtävät

Riistanhoitoyhdistysten julkisten hallintotehtävien hoitoa varten on annettu erilliset julkisten hallintotehtävien päällikön laatimat ohjeet.

Muita lakisäätteisiä tehtäviä yhdistys hoitaa Suomen riistakeskukselta saamiensa ohjeiden ja oman toiminnansuunnittelunsa mukaisesti.

Riistakantojen hoitoon ja kestäväen käytön suunnitteluun osallistuminen on yhdistyksen tehtävä. Tässäkin tehtävässä on mahdollista hyödyntää toiminnanohjaajan kautta yhdistyksen käyttöön avattuja tilastotietoja.

Hirvieläinten metsästyksen tilastot sisältävät alueella metsästäneiden seurueiden Oma riista -palveluun vapaaehtoisesti tallentamia jäävän kannan tietoja. Nämä tiedot ovat Oma riista -palvelun käyttöehtojen mukaisesti viranomaisten hyödynnettävissä eläinkantojen verotuksen suunnittelussa ja tätä tarkoitusta varten näkymä on riistanhoitoyhdistyksillekin avattu.

Tiedoksiannot ja verotussuunnittelu

Riistanhoitoyhdistyksillä on oikeus nähdä alueelleen jätetyt hirvieläinten pyyntilupahakemukset. Nämä ovat toiminnanohjaajan ladattavissa Hirvieläimet -valikosta kohdasta "Hakemukset".

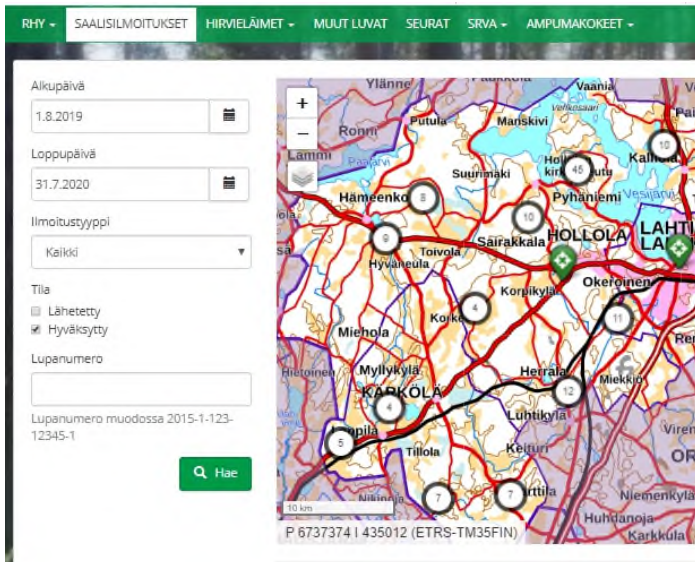
Kuvan alalaidan harmaat hakemusnumeropalkit ovat avattavissa ja niiden takaa löytyy hakemusaineisto. Riistanhoitoyhdistys näkee saman valikon alta vastaavalla tavalla aikanaan myönnettyt hirvieläinten lupapäätökset ja näiden saaliskirjaukset.

Tilasto -näkyvässä yhdistykselle tarjotaan paljon saalistiedosta laskennallisesti johdettua tilastotietoa lakisäätteisten verotussuunnitelmien laatimisen tueksi.

Metsästyksenvalvonta

Metsästyksenvalvontaan liittyviä toiminnallisuuksia Oma riistassa on useampia:

Toiminnanohjaajat näkevät Seurat -valikosta hirvieläinten metsästyksenjohtajien sekä toimialueellaan toimivien seurojen yhteystiedot. Nämä tiedot on mahdollista kopioida excel-tilastoksi. Nämä tiedot ovat salassa pidettäviä eikä niitä saa jakaa eteenpäin!

Saalisilmoitukset -valikon takaa löytyy tarkempi saalisilmoitusten selaustoiminto tärkeimmillä lisämäärittelyillä. Kartalla näkyvät merkinnät avautuvat saalisilmoituksen tarkemmiksi tiedoiksi.

Metsästyksenvalvontaa varten yhdistyksillä on näkymä hirvilupien lisäksi myös muihin alueelleen myönnettyihin pyynti- ja poikkeuslupiin. Selaustoiminnot on toteutettu Muut luvat -valikossa ja täälläkin hakuun on mahdollista asettaa tarkempia parametreja tarpeen mukaan.

Salassa pidettävän tiedon käsittely

Tehtävien hoitamista varten Oma riistasta saa tulostaa salassa pidettävää tietoakin sisältäviä tilastoja, mutta niiden käsittely, säilytys ja hävittäminen on järjestettävä niin, että ulkopuoliset eivät pääse tekemisiin näiden asiakirjojen kanssa. Asiakirjoja saavat käsitellä vain ne, joiden tehtäviin se kuuluu. Asiakirjat on hävitettävä niin, että niiden tieto ei ole myöhemminkään ulkopuolisten luettavissa.

Media ja tiedot

Riistanhoitoyhdistys on oman toiminta-alueensa asiantuntija riistakantojen tilasta ja verotuksesta. Metsästyksen etenemisestä raportointi tai

metsästyskauden tuloksien kertominen on sopivaa. Luvansaajien nimiä ja yksittäisten seurojen saalismääriä ei kerrota, ellei asiasta ole erikseen seurojen kanssa sovittu.

Salassa pidettävä tieto

- **Henkilötiedot** ovat salassa pidettäviä. Henkilön yksityisyyden suojaan sisältyy myös tieto harrastuksista ja yhdistystoiminnasta. Saaliin kaatajan henkilöllisyys näkyy toiminnanohjaajalle ainoastaan metsästyksenvalvonnallisista syistä.
- Tutkimukselle ja viranomaiselle **vapaaehtoisesti annettu tieto**, kuten arvio jäävän hirvieläinkannan koosta.
- Yhdistysten **yhteys henkilöiden tiedot**.

Julkinen tieto

- Alueelle myönnettyjen lupien ja lupapäätösten lukumäärä
- Alueella metsästettyjen eläinten lukumäärät
- Toiminta-alueen kolarien määrät ja sijainnit
- Riistanhoitoyhdistyksen omat tilastotiedot ilman henkilötietoja

Lisätietoja ja apua?

Suomen riistakeskuksen raportointi- ja rekisteritiimi auttaa riistanhoitoyhdistyksiä mielellään salassapitoon ja julkisuuteen liittyvässä harkinnassa. Yhdistyksen toiminnan kannalta liian laajat tietopyynnöt ja muut tiedustelut voi ohjata suoraan osoitteeseen raportointi@riista.fi

Raportointi ja saalisrekisteriasiat:

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX, meiliosoite, puhelinnumero
 XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX, meiliosoite, puhelinnumero
 XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX, meiliosoite, puhelinnumero
 XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX, meiliosoite, puhelinnumero
 XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX, meiliosoite, puhelinnumero

Metsästäjärekisterin asiat:

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX, meiliosoite, puhelinnumero
 XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX, meiliosoite, puhelinnumero

